

JOURNALENS POTENTIALER

KONSTRUKTIONER AF OG MØDER MED JOURNALSAGER I BØRNEFORSORGENS REGI

■ CECILIE BJERRE, JACOB KNAGE RASMUSSEN & STINE GRØNBÆK JENSEN

En forårsdag i 2016 afholdt Tabuka, Landsforeningen for nuværende og tidligere anbragte, et møde i Aarhus for en gruppe tidligere børnehjemsbørn. Fælles for dem var ønsket om at få adgang til deres egne journaler. Ikke fordi de nærede en særlig interesse for børneforsorgens historie, men fordi de ønskede at få vished om, hvad der var sket i deres egen barndom, og hvorfor deres liv havde formet sig, som det havde. Forventningerne til journalerne var mange. Et af de tidligere børnehjemsbørn forklarede: "Som barn græd jeg mig i søvn og spurgte mig selv, hvorfor er jeg her? Det spørgsmål har fulgt mig siden, og det vil jeg gerne have svar på". En anden uddybede: "Jeg vil se mine sagsakter for at finde ud af, om der overhovedet var nogen, der interesserede sig for mig? Om der er nogen, der har set eller hørt, hvem jeg var?"¹

Et fællestræk for mennesker, som har været anbragt uden for hjemmet, er, at staten har indsamlet og opbevaret store mængder af information om deres opvækst. Paradoksalt nok er et andet gennemgående træk for den samme gruppe mennesker, at mange har en meget begrænset viden om deres egen historie. De fleste har ganske få materielle minder fra deres barndom, nogle ved ikke, hvor de har tilbragt deres første leveår, eller hvorfor de overhovedet blev anbragt. Den information, som staten har indsamlet og bevaret om anbragte børn, rummer dermed et enormt potentiale for tidligere anbragte børn, som ønsker viden om deres egen opvækst.

I en dansk sammenhæng er informationsindsamlingen tæt forbundet med velfærdsstaten. Informationsindsamlingen om befolkningen kan naturligvis spores længere tilbage i historien, men med velfærdsstatens fremvækst er både mængden af information og interesseområderne ekspanderet. Med børneførsorgen som et eksempel på, hvordan velfærdsstaten har ageret som informationsindsamler og -producent, vil vi i denne artikel vise, hvordan myndighedernes magt til at afgøre, hvilken type information der er relevant i en journalsag, efterfølgende kan have betydning for den tidligere anbragte.

---

1 I 2016 afholdt Tabuka en række møder i forbindelse med projektet "Mit liv, min sag". Citaterne stammer fra det andet møde d. 22. maj 2016.

I denne artikel viser vi, hvordan journalen skabes, og at den ikke blot repræsenterer myndighedernes blik, men også har en formativ funktion. Dernæst undersøger og diskuterer vi, hvad der sker, når journalen bliver læst af sin 'genstand'. Hvordan oplever tidligere anbragte mødet med deres egen journal, og hvad sker der, når informationer indsamlet til et formål, tages i anvendelse til et andet? Disse spørgsmål er omdrejningspunkterne for denne artikel.

Vi tager vores empiriske udgangspunkt i journalsager fra børneværnet op gennem det 20. århundrede samt en række interviews med tidligere anbragte om adgangen til og mødet med deres egen journal. Artiklen er opbygget således, at vi først skitserer det eksisterende forskningsfelt og præsenterer børneforsorgen som arkivindsamler. Derefter behandler vi tidligere anbragtes muligheder og motiver for at få adgang til den information, der er indsamlet om dem. Dernæst analyserer vi en konkret situation, hvor en tidligere anbragt får adgang til sin egen journalsag og mulighed for at læse og kommentere den. Afslutningsvis diskuterer vi, hvilke etiske implikationer magtforholdet mellem de forskellige fortællinger (journalens og den tidligere anbragtes) har for tidligere anbragte.

HVAD KAN UDLEDES AF JOURNALEN?

Historikere har i flere år diskuteret, hvad journalen som kilde kan bruges til, og hvad der kan udledes af den.² Det er bl.a. tilfældet i en diskussion mellem de to feministiske historikere Linda Gordon og Joan W. Scott. Debatten, der også kan indskrives i en større diskussion inden for historiefaget,³ opstod i kølvandet på Gordons bog *Heroes of Their Own Lives* fra 1988. I bogen argumenterer Gordon for, at hun ved hjælp af journalerne kunne rekonstruere de anbragtes oplevelser af vold, som en reel virkelighed og altså ikke blot som et udtryk for en diskursiv subjektiv konstruktion i journalen.⁴ Scott modsatte sig denne præmis og pointerede, at man ikke kan se bort fra den kontekst og de strukturer, som børneforsorgens klienter måtte agere indenfor. Derudover finder Scott det væsentligt at fremhæve, at også klientadfærden var konstrueret, idet den var nedskrevet af socialarbejderne.⁵ Hun taler derfor imod et forsøg på at gøre krav på "sandheden" om fortiden, men i stedet for en mere diskursiv tilgang til analysen af journalerne, hvor selve oplevelsen og sproget ikke kunne skilles ad.⁶ Historikeren Nell Musgrove anerkender Scotts kritik, men advarer dog mod en fuldstændig adaption af hendes diskursive tilgang: "...reducing everything in the case files to mere discursive forms was disrespectful to the real people who had lived through the trials and

2 Jette Møllerhøj har eksempelvis undersøgt begrebet hysteri set fra hhv. lægers og patienters perspektiv med udgangspunkt i psykiatriske patientjournaler: Møllerhøj, "Encountering hysteria".

3 Hansen, *Historiefagets teoretiske udfordring*, 53.

4 Gordon, *Heroes of Their Own Lives*, 291-92.

5 Scott, "Heroes of Their Own Lives", 851.

6 Scott, "The Evidence of Experience", 773-97.

traumas they recorded.”⁷ I forhold til journalens potentialer for tidligere anbragte og betydningen af at få adgang til sin egen journal findes der efterhånden en hel del litteratur. Der synes heri at være enighed om, at journalen har en særlig betydning for den gruppe af tidligere anbragte, der forsøger at skabe mening med og sammenhæng i deres anbringelse. Også i forhold til den enkeltes mulighed for identitetsdannelse kan adgangen og læsningen af journalen være afgørende.⁸ Modsat er der også bred enighed om de mulige følelsesmæssige omkostninger, når tidligere anbragte på egen hånd skal opsøge og læse deres egen journal. Flere taler derfor for, at tidligere anbragte har brug for særlig støtte, når de skal opsøge og læse om sig selv i en journal produceret af myndighederne.⁹

Til trods for en bred enighed om journalens potentiale som historisk kilde og betydning for de tidligere anbragte er der ikke tidligere blevet forsket i mødet med journalen og den forhandling af mening, der finder sted, når tidligere anbragte læser journalen og får mulighed for at komme med kommentarer og nuanceringer. I mødet med journalen er det dokumenternes ordlyd, indhold og sproglige formuleringer, der potentielt udfordres af journalens egen genstand. En nærmere analyse af mødet med journalen, kan give os en større forståelse af journalens potentiale og begrænsninger både som historisk kilde og som terapeutisk instrument. Inden vi analyserer et sådant møde, skal vi først afdække journalens tilblivelsesproces i den danske børneforsorg.

BØRNEFORSORGEN SOM ARKIVINDSAMLER

Familieliv er noget, som mange opfatter som hørende ind under privatlivets bestemmelsesret, men i anbringelsessager mister familien autonomien i form af forældremyndigheden, og meget private forhold kan få stor betydning for myndighedernes afgørelser. Sociologen Kenneth Plummer fremfører netop, at det ikke er meningsfyldt skarpt at skelne mellem den såkaldte offentlige og private sfære i en sådan kontekst, da begge arenaer netop er politisk regulerede.¹⁰ Dog foregår informationsindsamlingen ved den offentlige regulering af og intervention i private hjem på andre præmisser, og her tjener anbringelser af børn som et godt eksempel på, hvordan særlige foranstaltninger må søges af myndighederne for at opnå adgang til viden om hjemmet og dets beboere, ligesom indsamlingen af informationer fortsætter efter anbringelsen af barnet.

7 Musgrove, “The Role and Importance of History”, 150.

8 Goddard, Feast & Kirton, “A Childhood on Paper”, 82-84; Horrocks & Goddard, “Adults Who Grew up in Care”, 264-72; Kirton, Peltier & Webb, “After All These Years”, 39-49; Pugh, “Unlocking the Past”, 7-18; Winter & Cohen, “Identity Issues”, 44-52.

9 Goddard, Feast & Kirton, “A Childhood on Paper”, 50-62; Pugh, “Unlocking the Past”, 7-18.

10 Plummer, *Intimate Citizenship*, 70.

Hvem skabte viden om hvem?

Den danske børneforsorg har opereret som arkivskaber siden Børnelovens indførelse i 1905.¹¹ I forbindelse med Børneloven blev de kommunale værgeråd oprettet. Værgerådernes funktion var todelt; at fjerne/føre tilsyn med kriminelle/usædelige børn og unge og børn udsat for forsømmelse og/eller mishandling.¹² De kommunale værgeråd, fra 1933 kaldt børneværn, bestod frem til Bistandsloven i 1976, hvorefter ansvaret overgik til de kommunale social- og sundhedsudvalg.¹³

Børneværnernes vidensindsamling var karakteriseret ved et ulige magtforhold, hvor repræsentanter fra det bedre borgerskab indsamlede en betragtelig mængde viden om byens, ofte fattigste, familier. Børneværnernes medlemmer blev udvalgt af kommunalbestyrelsen, gerne med en læge, jurist, skolelærer/-inde og helst en kvinde repræsenteret. Kvinder var ikke sikret en plads i det lokale børneværn,¹⁴ men som Hanne Rimmen Nielsen har påpeget, blev de anset som vigtige i denne sammenhæng, fordi emnet omhandlede børn og familier.¹⁵

Børneværnsmedlemmer arbejdede primært på frivillig basis¹⁶ og havde bl.a. til opgave at følge op på indberetninger fra skoler, naboer og familiemedlemmer om enten 'vanskelige' eller forsømte børn, hvorefter det skulle besluttes, hvilke tiltag der skulle igangsættes. Det kunne f.eks. være en advarsel til familien, tilsyn med familien eller en (tvangs)anbringelse af barnet. Inden denne beslutning blev taget, var flere foranstaltninger i reglen blevet iværksat. Et børneværnsmedlem ville oftest tage på hjemmebesøg og inspicere forholdene. Forældrene og i nogle tilfælde børnene ville blive tilsagt børneværnets møde, hvor de skulle høres i sagen, ligesom andre relevante myndigheder kunne tilsiges, f.eks. klasselæreren og barnets læge. Hvis barnet havde begået noget kriminelt eller usædeligt, ville en politirapport tilmed blive produceret.

Et hjemmebesøg forløb dog ikke altid gnidningsfrit, da, som Harry Ferguson har påpeget, "...home visiting involves stepping across a boundary into another world."¹⁷ Denne grænseoverskridelse accentueredes af det klasse-møde, som fandt sted – en blanding af moralsk fordømmelse og voyeuristisk nysgerrighed i mødet med et fattigt arbejderhjem, der ikke levede op til idealerne om det gode borgerlige hjem.¹⁸ Denne vidensindsamling skulle derefter danne basis for, hvor-

11 For en oversigt over børnelove i det 20. århundrede, se fx: Bryderup, *Børnelove*.

12 Løkke, *Vildfarende børn*, 101.

13 Vaczy Krag m.fl., *Anbragt i historien*, 368-69.

14 Her var de københavnske værgeråd med krav om kvindelig repræsentation en undtagelse, jf.: Henriques, Skjerbæk & Øllgaard, *Børneloven*, § 4.

15 Rimmen Nielsen, "Socialpolitiske karrierer", 96. Den danske børneforsorgs struktur var tæt sammenkædet med filantropiske foreninger, som var stærkt præget af kvinders engagement, se f.eks.: Bjerre, "Drevet af kærlighed"; Løkke, "Børnereddere"; Lützen, *Byen tæmmes*, Vammen, "Ambiguous Performances".

16 Petersen, "Børnesagen", 695.

17 Ferguson, "Performing child protection", 475.

18 Koven, *Slumming*, 9.

vidt et barn kunne eller skulle fjernes fra hjemmet og i bekræftende fald på hvilket grundlag. I tilfælde af, at barnet blev fjernet, fortsatte udbygningen af dennes journalsag.

Som Kristine Alexander argumenterer for, har arkivdannelsen nogle generelle fællestræk, som er værd at være opmærksom på: "...archives are reflections of existing power relationships: they privilege the written word over the visual, the oral, and the material, the masculine over the feminine, elite white perspectives from the metropole over non-white and working-class voices from the peripheries, and adult perspectives over youthful ones."¹⁹ Disse magtforhold er vigtige, da de har betydning for, hvad der er blevet indsamlet og hvorfor. Den nære relation mellem magt og viden,²⁰ altså hvem der skulle anbringes på grundlag af hvilke informationer, blev sat på spidsen ved, at beslutningsprocessen foregik bag lukkede døre.

Informationsindsamlingen skete ikke på den anbragtes eller dennes forældres præmisser, men ud fra et sæt kriterier udstedt fra Landsnævnet for Børne- og Ungdomsforborg (Landsnævnet) om, hvordan en korrekt journalsag burde se ud, og hvilken information de forskellige relevante myndigheder havde brug for. Det er børneværnets beslutningsreferater, korrespondancer og interne noter, som præger arkivet. Magtforholdet i arkivskabelsen er dog ikke fuldkomment, da både forældres og anbragtes børns breve også er blevet gemt.

Journalsagens formål og indhold

En journalsag indeholder typisk en anmeldelse, en rapport udarbejdet af børneværnet, mødeprotokoller, interne noter, et indstillingsskema om barnets fjernelse fra hjemmet, korrespondance mellem børneværnsmedlemmerne, i nogle tilfælde korrespondance fra familien og barnet samt tilsynsrapporter, og eventuelle politisager om barnet. Journalsagerne kan dog være meget mangelfulde – særligt i forhold til tilsynene med barnet. Anbringelsessagens kronologiske forløb kan også være svær at genskabe pga. store huller i sagen.²¹

Journalsagerne var beregnet til internt brug. Det interne bestod i den henseende af korrespondance med Landsnævnet, som f.eks. godkendte, hvis et barn skulle forlænges under forborg udover de 18 år. Et grundlæggende forhold er, at forældrene og barnet selv kunne brevveksle med børneværnet, men det betød ikke, at de kunne få adgang til sagens akter. Først fra 1958 kunne forældre anke beslutninger taget af børneværnet til landsretten, men beslutningerne blev sjældent omgjort.²²

¹⁹ Alexander, "Can the Girl Guide Speak?", 132.

²⁰ Foucault, *Overvågning og straf*, 42.

²¹ Jacobsen, *Kontrol og demokrati*, 266-67.

²² Bryderup, *Børnelove*, 191.

Børneværnene stod til ansvar for Landsnævnet (indtil 1933 Overværgerådet), og derfor skulle der være styr på formalia; en legitim anbringelsesårsag, halvårslige indberetninger etc. i tilfælde af, at Landsnævnet gik mere grundigt ind i sagen. Det er dog ikke ensbetydende med, at journalsagerne dermed kunne eller kan findes i fyldestgørende stand. Tværtimod er mangelfuld journalføring og arkivering et hyppigt forekommende fænomen i anbringelses- og børnehjemsjournaler.

Formålet med en journalsag i børneforsorgen var, at man i princippet kunne følge barnets historie under forsorg, og ikke mindst, at det juridiske grundlag for anbringelsen var klargjort, ligesom andre retningslinjer udstukket af Socialministeriet blev fulgt. Ifølge Chris Brickell er journalsager som kildemateriale kendetegnet ved at være individbaserede, hvor den enkeltes historik optegnes: personens historie, køn, sociale baggrund og adfærd: "Such records "keep track" of their subjects, assisting wardens and doctors to monitor young people over a period of time. They illustrate the institutional power of the case, an apparatus of authority that interpellated its subjects in highly specific ways."²³ De bureaukratiske formularer og dokumenter anvendtes på den vis både til at holde styr på, hvor det pågældende barn befandt sig, i plejefamilie, institution, læreplads etc., og med de halvårslige indberetninger skulle der gerne opnås indblik i, hvordan barnet udviklede sig. Barnets, eller dets forældres, tidligere fejltrin eller uheldige 'karaktertræk' forblev dermed et tema og en intern logik i journalsagen.

Journalerne afspejler kulturelle, sociale og institutionelle forhold og er et produkt af en konkret praksis, hvor det overordnede formål har været at skaffe forudsætninger for at træffe beslutninger om anbringelse og udskrivelse.²⁴ Som Birgit Kirkebæk argumenterer for, afspejler personlige journaler først og fremmest formålet med anbringelsen og forventningerne til de anbragte. Var formålet med en anbringelse eksempelvis at opdrage piger med en amoralsk og slet karakter, lå der i journalen en forventning om, at det netop var den karakter, pigerne havde. Det ses bl.a. ved, at positive beskrivelser ofte kommer til udtryk som negationer: 'hun voldte ikke besvær,' 'hun var ikke doven' er typiske eksempler. Kirkebæk peger også på, at man i arbejdet med journaler bør være opmærksom på det, hun kalder for "citativdring". Det skal forstås som tilfælde, hvor citater fra eksempelvis en personkarakteristik i forbindelse med en anbringelse bliver kopieret næsten ordret og kan vandre gennem journalen i flere år uden at blive ændret. Årsagerne til fænomenet kan være mange. Den, der skriver i journalen, kan eksempelvis opfatte tidligere beskrivelser som uafhængige af tids- og miljømæssige forskydninger, hvorfor de blot bliver bekræftet og genbekræftet.²⁵ Journalsagerne kan således ikke betegnes som neutrale. De får en formativ funktion, hvor de er medvirkende til at konstruere og opretholde sociale kategorier.

23 Brickell, "On the Case of Youth", 51.

24 Vehkalathi, "Dusting the Archives, 430-45; Brickell, "On the Case of Youth", 72.

25 Kirkebæk, *Letfærdig og løstagtig*, 86 & 306-7.

Brugen af skemaer

Journalsagen kendetegnes i særlig grad ved den udbredte brug af faste skemaer, som skulle udfyldes og anvendes ved enhver anbringelse. Det var dermed defineret på forhånd fra central instans, hvilken type viden der blev anset for relevant, og børneværnsmedlemmernes måde at behandle sagerne på blev også formet af disse skemaer og faste procedurer. Skemaerne satte rammerne for, hvilken information børneværnsmedlemmerne skulle bide mærke i og indsamle. Det kan f.eks. ses i et såkaldt 'oplysnings-skema' – en blanket godkendt af Socialministeriet i 1938. Skemaet er opbygget således, at barnets navn og alder samt oplysninger om dåb og eventuelt konfirmation oplistes, hvorefter forældrenes navne, alder og (faderens) arbejdsstilling nævnes, ligesom der skulle redegøres for deres ægteskabelige status og deres moralske habitus. Dette kommer til udtryk i spørgsmål såsom: Er Barnet født i eller udenfor Ægteskab? Lever Forældrene sammen? Har nogen af Forældrene været straffet? eller levet af erhvervsmæssig Utugt? Er de drikkældige eller usædelige? Kan det oplyses, om nogen af Forældrene eller andre nærbeslægtede har lidt af Sindssygdом, Epilepsi, Aandssvaghed, Tuberkulose eller andre Lidelser?²⁶

<p>5. Hvor mange Børn er der i Hjemmet? Barnets Nr. i Rækkefølge af Børn?</p> <p>6. Hvor er Barnet opvokset? I Hjemmet, i Plejehjem, Børnehjem eller lign.?</p> <p>7. Har Barnet Selskaber, der er eller har været under offentlig Forsøg (eventuelt Værgemåttelse)?</p> <p>11. Modtager Forældrene eller har de modtaget (anden) offentlig Hjælp, samt hvort og hvilken?</p>	<p>6.1. Har Forældrene selv anmeldt om Barnets Anbringelse uden for Hjemmet, eller har de dog givet denne Tilslutning til Anbringelsen?</p> <p>2. Er der truffet Beslutning om Barnets Anbringelse uden for Hjemmet?</p> <p>3. Er Anbringelsen foreløbig eller endelig?</p> <p>4. I Henslald til hvilken Bestemmelse (§ 130, Stk. 1, § 130, Stk. 2, eller § 131) anbringes Barnet? Dato for allerede truffet Bestemmelse.</p> <p>5. Omhvis Barnet anbragt paa et Hjem, der er oprettet af Staten eller derved for Statens Regning, eller paa et af de i § 141, Stk. 1, omhandlede Hjem, opføres, om Samtykke til Anbringelsen er indhentet fra Overretspalmeren for Børneforsøgen. (Dato for muligt Samtykke anføres).</p>
<p>D.1. Hvad er Anledningen til, at Barnet indlægges under Børneforsøg? (Desvære så fuldstændigt som muligt)</p>	<p>H. Er der i Sagen fremskaffet:</p> <p>1. Daab- eller Fødselsattest?</p> <p>2. Erklæring fra en Læge paa det deri henholdsvis Skema?</p> <p>3. Vaccinationsattest?</p> <p>4. Erklæring fra Skolen?</p> <p>5. — " Præsten?</p> <p>6. — " Husbond eller Læremester?</p> <p><small> Ved Hveresteds til at Opholdet eller Overførselen for Børneforsøgen er skedd, skal der oplyses om, hvor de vil blive indskrevet. De nødvendige Oplysninger om Opholdet sendes Børnens Værgemåttelse i Akt.</small></p>
<p>2. Hvorledes er Barnets Karakter?</p> <p>3. Har det skullet, vagtsomt, riget eller rapet, og hvormed er dette begyndt?</p> <p>4. Har det vist sædvanlige Tilfældigheder og i hvilke Tilfælde?</p> <p>5. Hvormed begynder disse Tilfældigheder?</p>	<p>I. Hvem betaler for Barnet?</p> <p>2. Til hvem sendes Regningerne? (Navn og Adresse).</p>
<p>E.1. Har der været indledt særlig Undersøgelse og i hvilken Anledning?</p> <p>2. Har Barnet været straffet, eller er det fået for at sættes under Tilbud, eller er det berøget dom? (Dato og Art for Dom eller Resolution om Tilbudstilfælde og dens Vilkaar angives).</p> <p>3. Har Barnet søgt en forebyggende Institution og da hvilken?</p> <p>4. Har Barnet tidligere faaet Advarsel af Børneværnsudvalget (Værgemåttelse) eller haft en Tilværgelses, og da hvormed og af hvilken Grund?</p> <p>F.1. Hvorledes er Barnets Evner? Særlig gode – gode – mindre gode – ringe.</p> <p>2. Har det kunnet følge med i Skolen? (Har med det et kort Uddrag af Skolekarakteren).</p> <p>3. Er der nogen Viljedsdikt, Sløghed, Hæmsel paa Udbudsindhold eller Stemmingsforstyrrelser? (Har med det et kort Uddrag af Lægekarakteren).</p>	<p>K. Yderligere Oplysninger, der kan bidrage til Forståelse af Barnets Karakter, Væsen eller Evner, bemærker særlig om Grundene til Anbringelse i Opholdsanstalten, bedes tilføjet her.</p> <p>Børneværnsudvalget i Silkeborg Kommune.</p>

Kilde: Sag 189/1943, Børneværn, journalsager 114-574, ca. 1930-1970, Silkeborg Arkiv.

Som det fremgår af det gengivne skema, var der ikke meget plads til at udfolde, forklare eller nuancere. Årsagen til anbringelsen skulle kunne fremføres med henvisning til en paragraf eller enkelte betegnende ord. Børn kunne som nævnt fjernes pga. forældrenes vanrøgt, eller hvis de selv havde opført sig usædeligt eller udført kriminelle gerninger.

Skylden for anbringelse kunne dermed placeres hos såvel forældre som hos barnet selv. Hvis vi følger skemaets logik, afsøgtes skylden først hos forældrene og deres forhold. Der blev først ved spørgsmål seksten, D1 spurgt ind til hvorfor barnet påtænkes fjernet.

Fællestrækket for skemaerne er, at ministeriet havde besluttet, hvad børneværnene skulle interessere sig for, og skemaerne har haft den praktiske funktion, at de sikrede en vis ensartethed i praksisser og dermed kunne illudere en vis form for professionalism. Eftersom børneværnsmedlemmerne ikke havde en bestemt uddannelsesmæssig baggrund til at varetage deres hverv, fungerede skemaerne lige så meget som en rettesnor for det enkelte børneværn. Særligt for børneværn i landdistrikter, som havde meget få sager, måske med års mellemrum, var det ikke åbenbart, hvordan en legitim anbringelse skulle gribes an i juridisk forstand.²⁷ På den vis kan skemaerne anskues som en art pædagogisk redskab og som en kontrolmekanisme, fra de centrale myndigheder til de knapt så professionelle børneværn.

En anden konsekvens af de faste skemaer var, at det opfordrede børneværnsmedlemmet til at fatte sig i korthed, hvilket i en del tilfælde førte til, at der blot besvaredes 'ja', 'nej' eller 'vides ikke' til mange af rubrikkerne. Brugen af skemaer betød også, at der levedes meget lidt skriveplads til at uddybe og nuancere beskrivelserne. Relevante oplysninger, som faldt uden for skemaets orden, kunne være svære at få indført.

Hvor befinder journalsagerne sig i dag?

Tidligere anbragte kan som udgangspunkt få dispensation til at se deres egen journal.²⁸ For mange tidligere anbragte opleves processen med at få adgang imidlertid som en uovervindelig forhindring. Det skyldes ikke mindst, at anbragte børns journaler i mange tilfælde er spredt ud på mange arkivskabere. Arkivmaterialet kan både findes på Rigsarkivet, forskellige lokal- og stadsarkiver eller i kommunalt regi.²⁹ Flere nuværende og forhenværende børnehjem ligger desuden

---

27 Diskussionen om værgerådenes (manglende) kompetencer var nogle af omdrejningspunkterne for de to betænkninger fra hhv. 1911 og 1920, som blev produceret inden vedtagelsen af en ny Værgerådslov i 1923; *Betænkning afgivet af Udvalget til Revision af Børneloven*, 6; *Betænkning fra Udvalget til Revision af Børneloven*, 6-7.

28 Arkivloven, kapitel 7, § 30. Stk. 3; <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183862> (21-03-2017).

29 Bevaring og kassation i kommunalt regi har siden 1945 været reguleret af særlige bekendtgørelser, der foreskrev, hvad der skulle kasseres efter administrativt brug, og hvad der

inde med arkivmateriale, der strækker sig helt tilbage til institutionernes grundlæggelse.³⁰ Det kan således være en vanskelig – og i nogle tilfælde umulig – sag at rekonstruere og indsamle al tilgængelig viden. For nogle stopper det møjsommelige arbejde ved det første møde med "systemet", mens det for andre bliver en årelang kamp. Internationale erfaringer har desuden vist, at tidligere anbragte i mange tilfælde slet ikke kender til eksistensen af journalerne og dermed af gode grunde ikke overvejer at søge aktindsigt.³¹ Derudover er mange journaler gået tabt.

Ønsket om adgang til egen journalsag

Uden en familiefortælling, fotografier, karakterbøger mv. kæmper tidligere anbragte ofte med at forstå, hvem de er, hvor de kommer fra, og hvor de hører til. Leonie Sheedy, en tidligere anbragt, beskriver denne situation meget præcist:

Being a parentless person is a most difficult thing (...) I have no sense of belonging to a long line of extended relatives, no parents, brothers, sisters, aunts, uncles, cousins, second cousins. My loss is also my children's loss as they have no extended relatives on their mother's side either. I feel that I have no past, that my life only began at 3 years old. The documents and family photos of a normal family life are missing.³²

Hun beskriver det som at befinde sig i en "genealogical bewilderment",³³ og det har konsekvenser, ikke kun for hende, men også for hendes børn. Adgangen til journalen kan være nøglen til at skabe denne sammenhængende livshistorie. Ofte udgør journalen det eneste materielle levn, tidligere anbragte har fra barndommen, og selv de mindste informationer kan vise sig afgørende for den enkelte, når vedkommende prøver at skabe mening i sine erindringer og oplevelser.³⁴

Flere forskere peger på, at journalen også kan give en stærkere følelse af identitet. Margaret Kertesz taler ligefrem om journalen som en "Backpack of Identity".³⁵ Det er afgørende for alle mennesker at have en sammenhængende livshistorie, der forbinder fortiden med nutiden. Den kan bringe orden i vores liv og gøre os i stand til at forstå vores egne erfaringer, og hvem vi er som menne-

---

skulle bevares for eftertiden. I henhold til *Indenrigsministeriets cirkulære nr. 69 af 28. marts 1945* havde kommunerne eksempelvis ret til at kassere børneværnsager, der var over 20 år gamle. I en skrivelse af 26. marts 1954 blev kassationsfristen sat ned til 10 år. En sag, der var afsluttet i 1970, kunne dermed kasseres i 1980.

30 Rytter, "Børn med historie", 38.

31 Wilson & Golding, "Contested Memories", 33.

32 Swain & Musgrove, "We Are the Stories", 6.

33 Murphy, "Memory", 302.

34 Jensen & Sköld, "Truth-Seeking", 161.

35 Kertesz, "A Backpack of Identity".

sker.³⁶ Ofte mangler tidligere anbragte dog denne historie, fordi de ikke har forældre eller søskende til at overbringe den, og her kan journalen give de forklaringer, man mangler. Det er i al fald forventningen. I næste afsnit vil vi lave en case-baseret analyse af, hvordan journalen, som et af de få materielle levn fra barndommen, kan træde i funktion for en tidligere anbragt.

MØDET MED JOURNALEN

Det er forår, og i en lille lejlighed i Vanløse sidder Peer med indholdet af sin gamle børnehjemsjournal fra Godhavn drenge- og skolehjem foran sig, imens han gør klar til at fortælle sin historie.³⁷ Peer (f. 1955) var anbragt på Godhavn i årene 1969-1970, men institutionen var blot én ud af 25, hvor han var anbragt i årene 1955-1972. Senere fulgte et liv med misbrug, en række fængselsdomme og et langt liv på landevejen. I dag er Peer for længst ude af stofmisbruget, og i 2002 fik han også sin egen lejlighed.

"Jeg gjorde bare, som der blev sagt"

"Hele min barndom har jo været den der vekselvirkning mellem at være tre måneder hjemme og tre måneder ude (...) som regel var det enten, fordi jeg blev syg, eller min mor blev syg (...) hun havde dårlige nerver og sådan noget." Sådan begynder Peer med at fortælle, da han bliver bedt om at berette om sit liv og sine mange anbringelser inden for børneforsorgen. Noget af det første, Peer selv husker, er fra en institution, han kalder for Blide.³⁸ Han ved ikke præcis, hvornår han var anbragt, men han mener, at han var 5-6 år gammel. En episode fra institutionen står klart i Peers erindring, og den kom til at præge resten af hans liv: "Det var en læge (...) til at starte med foregik undersøgelsen normalt, indtil han begyndte at beføle mig forskellige steder og bad mig om at lægge mig op på briksen (...) det var stort set hver gang, jeg var inde hos ham." Sådan fortæller Peer om den seksuelle krænkelse, han husker, men helst ikke vil snakke om. Ingen andre vidste, hvad der skete dengang, fortæller Peer, for det nyttesløse i at inddrage de voksne, havde han tidligt erfaret. Det er episoder af denne type, der aldrig, eller kun meget sjældent, noteres i journalen.

Peer springer videre frem i sin historie, der for det meste består af erindrede brudstykker, mønstre, der gentager sig – tre måneder hjemme, tre måneder på institution. "Du er her ikke for dine blå øjnes skyld", lød svaret altid fra de ansatte, når Peer udtrykte, at han var ked af at være der. En times tid inde i interviewet når

36 Jensen & Sköld, "Truth-Seeking, 159-71; Murphy, "Memory", 297-314; Swain & Musgrove, "We Are the Stories", 4-14; Murray, *Supporting Adult Care-Leavers*, 133-60.

37 Interview d. 4. maj 2016. Udført af Jacob Knage Rasmussen i forbindelse med ph.d.-projekt. Alle citater i det følgende stammer fra dette interview. Godhavn lå i nærheden af Tisvilde og var normeret til 70 børn: Horsten, *Børne- og ungdomsforsorgen*, 476-77.

38 En institution med dette navn fremgår ikke af Horstens: *Børne- og Ungdomsforsorgen*. Der kan være tale om et øge- eller kaldenavn for institutionen.

han til fortællingen om Godhavn. Fra Godhavn husker Peer meget, både de gode og dårlige episoder, men mest de dårlige. Han husker bl.a. en episode, da en af de voksne slæbte ham afsted i armen.

Jeg kan huske, at jeg havde bedt ham om et eller andet, som han så ikke ville hjælpe mig med, jeg kan ikke huske, hvad det var. Men i hvert fald, resultatet blev, at jeg blev trukket hele vejen i armen fra hovedbygningen og over på Aasen [en af afdelingerne], og der er vel 75-80 meter (...) han hev mig hele vejen op af trapperne og ind på et værelse og låste døren. Jeg kan huske, at jeg fik blå mærker hele vejen rundt på overarmen. Man kunne tydeligt se lige præcis, hvor han havde hevet, så han har jo ikke gjort det med blid kraft.

Peer husker også morgenerne, når han havde tisset i sengen.

Hvis man havde tisset, og de fandt ud af det om morgenen, blev den eller de drenge, der også havde pisset i sengen, stillet ud i gangen med deres sengetøj, og så skulle vi stå og vente der, mens de andre drenge lavede morgentoilette og gik ned og spiste (...) når de var færdige med at spise, kunne vi gå ud og tage vores morgentoilette og, hvis der var tid, få noget morgenmad, men som regel var der ikke det. Havde man pisset i sengen, fik man ikke noget morgenmad.

”Til tider lidt slesk”

Journalen fra Godhavn har under hele interviewet ligget fremme, og nu spørger interviewereren (JKR), om de skal se på den sammen. Den består af 48 sider, herunder bl.a. et uddrag fra en stambog,³⁹ et iagttagelsesskema, en karakterbog, brevkorrespondancer og psykiatriske udredninger. Peer forklarer, at han selv har skaffet sin journal ved at kontakte Godhavns nuværende forstander, der stadig opbevarer alle journalerne i institutionens kældere. Det skete i 2009, efter han var kommet i kontakt med andre tidligere børnehjemsbørn fra Godhavn på et lukket forum på internettet. Peer har derfor haft en del år til at læse og bearbejde journalen, komme overens med dele af dens indhold samt have modsvar til andre dele. Formålet her består ikke i at afgøre, hvordan journalen (formentlig) har påvirket Peers erindring om sin tid som anbragt barn, men snarere at afsøge, hvordan han forholder sig til det skrevne ord i journalen; hvor er der enighed og uenighed, og hvordan bliver dette udtrykt? Fokus er dermed på den forhandling af mening, som finder sted mellem journalens skrevne ord og Peers fortalte version.

Som noget af det første finder Peer en karakteristisk af sig selv i de ”interne beskrivelser”. Der står bl.a.: ”Overfor voksne har Per en ret god opførsel. Han er flink og imødekommende, til tider lidt slesk, men hans mange og til tider umotiverede

39 For et eksempel på en stambog, se: Hansen Nielsen & Østergaard Schultz, ”Social- og sundhedsvæsenet”, 394-97.

usandheder gør, at han faktisk ikke er til at stole på." Peer fortæller, at han langt fra er enig i denne beskrivelse og kommenterer: "For en voksen kan det da godt være, at jeg har virket slesk (...) I den sammenhæng vil jeg jo nærmere bruge et udtryk som "opsøgte voksenkontakt."" På spørgsmålet, om han blev ked af det, da han læste det, svarer Peer:

Nej, jeg tænkte faktisk, at hvis jeg havde været voksen på daværende tidspunkt og var i samme situation, som vedkommende var, så ville jeg nok også se det på den måde. Hvis jeg altså ikke havde grundfortællingen med. Grunden til, at jeg var voksensøgende, var jo, at jeg stort set aldrig var sammen med voksne, det var altid børn, der omgav en (...) Lige siden Blide har jeg jo som knægt været meget indsmigrende overfor voksne, og det var jo for at opnå noget. Jeg havde jo fået den fornemmelse, at det var sådan voksne mænd gerne vil have, at drenge skulle være (...) Derfor vil jeg nok sige, at da jeg læste det, kunne jeg helt følge det, de skrev, det, jeg bare mangler engang imellem, er, at man lige går laget dybere ned og kigger på, hvorfor var jeg sådan?

I Peers kommentar giver han journalen en ekstra dimension og tilbyder os en årsagsforklaring. Når han opførte sig, som han gjorde, skulle det ifølge Peer ikke opfattes som et karaktertræk ved ham. Årsagen til hans væremåde skulle i stedet findes i nogle tidligere oplevelser, han havde haft. Ved iagttagelseskemaet, et eksempel på børneforsorgens faste skemaer, peger Peer på punkt 3: [Elevens forhold i fritiden], hvor der står: "(...)temmelig letsindig i sin omgang med sandheden, hvilket blandt andet har ytret sig i en fuldstændig grundløs beskyldning mod en medarbejder om, at denne skulle have slået ham, endog i påsyn af andre elever, som benægter. Han trak senere beskyldningen tilbage og kunne ikke forklare, hvorfor den var fremsat." Peer udbryder med tydeligt forarget stemmeføring:

Jo, det kan jeg godt forklare, hvorfor den var fremsat, fordi det var ikke at slå, det var den episode med armen. Jeg havde de blå mærker til at bevise det, men da de blev ved med at sige, at det nok ikke var sandt, så trak jeg selvfølgelig min anklage tilbage, fordi jeg helst ville være gode venner, for så kunne jeg passe mig selv (...) jeg mener altså ikke, at jeg sagde, at han slog mig (...) jeg beviste det ved at vise min arm, og man kunne se fem fingre i blåt. Jo, den episode kan jeg godt huske.

Dette er et godt eksempel på, at 'reel erfaring', med Scotts kritik af læsning af journaler in mente, kan være problematisk at udlede af journaler. Der eksisterer her en uenighed om, hvorvidt episoden nogensinde har fundet sted eller ej. Hvis man udelukkende læser journalen, har man institutionens ansattes forklaring, og de bliver bekræftet i, at Peer hele tiden har løjet, fordi han ender med at trække sin beskyldning tilbage. Peer har en anden forklaring på, hvorfor han ændrede historie og forklarer, at der lå strategiske overvejelser bag handlingen, nemlig at han ville holde sig på god fod med personalet. En kritisk læser af journalen er op-

mærksom på, at de ansatte ikke har nedskrevet alt, måske særligt ikke episoder, der kunne stille dem i et dårligt lys. Peers konfrontation med journalens udsagn bidrager med nye perspektiver både til den konkrete episode, men også mere generelt til nogle af de strategier, som anbragte børn har benyttet sig af og opereret med inden for systemet.

I punktet lige nedenunder [Særlige forhold i forbindelse med elevens adfærd], står der: "Han lider meget af enuresis [sengevædning] og får medicin herfor, men det er svært at få ham overbevist om, at sengetøjet skal skiftes og ikke bruges igen, hvilket han gør, når det ikke kontrolleres." I den psykiatriske udredning fra 1970, uddybes dette: "Stadigvæk vådligger, men benægter det selv – ikke helt ærlig i sine angivelser."

"Det skal nok passe" forklarer Peer og fortsætter "men der var ikke meget sjovt ved at stå i en lang gang i tre kvarter og vente på, at de andre var færdige, før man selv kunne gå i bad og få noget at spise." For Peer giver journalen i dette tilfælde en bekræftelse på hans mistanke om, at han var blevet medicineret for sin sengevædning. Det var vigtig viden for Peer og et eksempel på, hvordan journalen også kan bekræfte vage erindringer. I studier, som på forskellig vis tager empirisk afsæt i mundtlige beretninger og erindringer, er der en udbredt anerkendelse af, at erindring ikke er en passiv registrering, opbevaring og genkaldelse af erfaringer. I stedet forstås erindring som en aktiv og kreativ proces, hvormed mennesker forsøger at fortolke og skabe meningsfyldte sammenhænge mellem deres fortid og nutid. Erindringer er samtidig dannet i specifikke sociale, kulturelle og historiske kontekster, ligesom de skabes i et samspil med betydningsbærende fortællinger i det offentlige rum.⁴⁰ Individuelle erindringer har således både en eksistentiel og en social karakter.

Efter hele journalen er blevet gennemgået, læner Peer sig tilbage og fortæller:

Som udgangspunkt passer meget af det, der står (...) den eneste anke, man måske kunne have, det var, at man kunne jo også se det med andre øjne (...) Hvorfor fanden begyndte jeg at pisse i sengen? Det kunne jo være interessant at finde ud af (...) Problemet er også (...) at man ikke altid ved, hvem der har skrevet hvad (...) Det virker som om, løggen bare bliver gentaget, de skriver bare det, de selv har læst i andre referater. Sådan opfatter jeg det.

Peer sidder lidt og tænker videre: "Jeg er lidt loren ved det her, jeg tror, der i løbet af 1970'erne er blevet tyndet lidt ud i det (...) der mangler jo nogle ting, der er store mellemrum i datoerne (...) jeg er blevet enig med mig selv om, at der mangler noget, for jeg kan huske nogle episoder. Der er nævnt, at jeg stak af 2-3 gange, men jeg ved, at jeg gjorde det temmelig tit."

---

40 Warring, "Erindring og historiebrug", 13.

Peer fortæller også, at han for mange år siden mistede sit originale afgangsbetragelse fra skolen. Han havde fået to 9-taller i regning, men da han skulle finde dem i journalen i 2009, var de pludselig ændret til et 7-tal, og et 8-tal. Peer udbryder: "Jeg ved hundrede procent, at jeg fik to 9-taller (...) jeg har en fornemmelse af, at de et par år efter jeg tog afsted, fik smidt den originale væk, og så har de lavet en tilsvarende og kommet til at skrive galt, for jeg VED hundrede procent sikkert, at den jeg havde med fra Godhavn, havde to 9-taller." Peer fortsætter: "Jeg var faktisk stolt over, at jeg havde fået to 9-taller(...)" De konkrete mangler i journalen fører for Peer til en generel mistillid til selve journalens troværdighed. En mistillid, der allerede opstod, da han modtog den brune konvolut med posten. Blandt hans papirer fra Godhavn lå der nemlig også tre dokumenter, der omhandlede en af hans kammerater fra Godhavn, samt et forlagt dokument fra Kysthospitalet Refsnæs. Peer formulerer selv mistanken: "I teorien kunne der jo godt ligge mere et andet sted".

Journalerne fra de mange øvrige anbringelsessteder har Peer endnu ikke kunnet finde frem til, men han vil gerne se dem. Primært fordi han er nysgerrig efter at læse, hvad de har skrevet om ham, men også fordi han vil have styr på, hvor han var anbragt og selve kronologien i sine mange anbringelser. "Det er lige præcis en af grundene; for at se om der kunne stå navne på andre steder, jeg har været", uddyber Peer.

På spørgsmålet: "Hvad har det betydet for dig at få dine papirer?" er Peer klar i mælet og svarer: "Jeg synes, det er dét værd. Det kan godt være man finder ud af noget, man ikke selv synes er så smigrende, men det må man tage, som det er (...)"⁴¹

JOURNALENS POTENTIALER

Velfærdssamfundet har produceret og arkiveret store mængder af information om særligt udsatte borgere, herunder anbragte børn. Mange tidligere anbragte ser et stort potentiale i det arkiverede materiale og håber, at de derigennem kan tilbageerobre tabt erindring og få svar på spørgsmål om, hvem de er. For de tidligere anbragte, der ønsker at blive klogere på deres egen anbringelse, kan mødet med journalen da også give mange nye informationer. Der er imidlertid en tendens til, at tidligere anbragte forud for mødet med journalen overvurderer dens potentialer, og tillægger den en hel særlig autoritet og sandhedsværdi. Det manglende kendskab til journalernes tilblivelse og form kan forværre det i forvejen svære møde med de ofte barske beskrivelser i journalen. Når tidligere anbragte forventer at finde en slags autoritativ sandhed i journalerne, og enten ikke kan finde deres sag eller støder på beskrivelser, der ligger langt fra deres egne levede erfaringer, er der en risiko for, at de, i stedet for en følelse af vished om fortiden,

---

41 Peer har efterfølgende, med hjælp fra Danmarks Forsorgsmuseum, fundet frem til sin journal fra Bråskovgård Statsungdomshjem.

oplever, at "systemet" bevidst forsøger at skjule eller manipulere med historien. Det kan medføre, at oplevelsen af magtesløshed og marginalisering kan forværres.

Som vi har vist i denne artikel, er der således et behov for, at tidligere anbragte informeres om, hvad de kan forvente: hvilken karakter journalen har, hvordan den er blevet produceret, og hvilke magtforhold der gør sig gældende i tilblivelsesprocessen. Journalen har ikke været tiltænkt deres 'genstand', den tidligere anbragte, og kan derfor forekomme fragmentarisk, uimodsigelig, fejlagtig og stødende i dens sprogbrug, indhold og opbygning.

Selvom Peer genkender nogle af beskrivelserne i journalen, viser eksemplet, at journalsager og erindringer repræsenterer to forskellige perspektiver på historien. Journalerne er tydeligvis til internt brug, da de er et arbejdsredskab for børneværnet og de professionelle på institutionen. De reflekterer derfor først og fremmest formålet med den sociale indsats og den institutionelle forståelse af sin målgruppe som en særlig problematisk gruppe i samfundet. For de mennesker, som journalerne omhandler, svarer deres erindringer dog sjældent til de beskrivelser, der nedfældes i de faste skemaer i journalsagerne. For dem er der tale om personligt erfarede fænomener, som indebærer følelser, stemninger og forsøg på at håndtere og skabe mening med deres situation. Som det er tilfældet med journalsagerne, er erindringer ikke neutrale.

Peers møde med journalen bærer præg af to oplevelser, som han deler med mange andre tidligere anbragte. For det første en følelse af, at personalet ikke har set bag om Peers handlinger og forstået ham, som den han i virkeligheden var. Han savner et forsøg på at forstå, hvorfor han handlede, som han gjorde og en anerkendelse af, at hans adfærd ikke kun kunne tilskrives hans karakter, men i høj grad også de vilkår han levede under. For det andet oplever Peer en generel mistillid til journalens troværdighed grundet andre opfattelser af specifikke episoder, faktuelle mangler og en oplevelse af tilfældig journalføring samt en senere skødesløs omgang med arkivalierne. Peer sidder tilbage med en følelse af, at "systemet" bevidst har forsøgt at hemmeligholde oplysninger. Dette kan ikke udelukkes, men der kan også være tale om, at hullerne snarere skyldes mangelfuld arkivhåndtering eller direkte sjusk i journalføringen. Peer lufter også en mistanke om det, der i Birgit Kirkebæks terminologi bliver kaldt for citatvandring.

For Peer blev mødet med hans journal, et halvt århundrede efter sin egen anbringelse, dog også en positiv oplevelse. Læsningen blev en mulighed for at bryde med barndommens indgroede magtrelationer; en mulighed for at genforhandle fortiden og måske endda få en følelse af at "svare systemet igen" og forklare sig. Institutionens definitionsmagt, som den kommer til udtryk i journalen, til at bestemme, hvad der var rigtigt, og hvad der var forkert, hvem du var, og hvem du ikke var, blev med Peers læsning og kommentering af journalen atter sat på spil. Samtidig fik han bedre styr på kronologien i sine anbringelser. Journalen blev for

ham et holdepunkt og læsningen en måde, hvorpå han kunne navigere i fortidens mange anbringelser.

Tidligere anbragte efterspørger ofte, at indholdet af journalen og dets kontekst var blevet bedre forklaret for dem. Her kan historikeren, der faciliterer mødet med journalen, udfylde en vigtig rolle. Ikke alene kan hun redegøre for de særlige omstændigheder, der gør sig gældende i selve arkivdannelsen og dets afledte konsekvenser, hun kan også være med til at forklare indholdet og manglerne i journalen. Det kan være med til at skabe en større forståelse og accept af journalen som en særlig kilde og genre, der ikke nødvendigvis fortæller "sandheden" om de anbragte børn, men om synet på dem.

I Australien har man forsøgt at rette op på, at det er myndigheder og professionelle, der har det endelige ord i journalen. Med flere nationale projekter har staten understøttet tidligere anbragte børns forsøg på at finde frem til deres egen historie.⁴² Staten har bl.a. hjulpet tidligere anbragte med at opsøge deres egne journaler gennem webportalen *Find & Connect*⁴³ og gennem afholdelse af workshops. Derudover har man også givet tidligere anbragte en mulighed for at kommentere journalen, forklare sig, svare igen og komme med deres version af det hændte. Efterfølgende er deres tilføjelser til journalen blevet vedlagt og arkiveret sammen med den oprindelige journal. Ved at ligestille det enkelte menneskes erindring og personlige erfaringer med journalen har mødet med journalen fået et nyt emancipatorisk potentiale for tidligere anbragte. Deres tilføjelser er også med til at sikre, at de anbragte har en stemme, når fremtidens socialhistorie skal skrives.

CECILIE BJERRE

PH.D.-STIPENDIAT

INSTITUT FOR HISTORIE, SDU

EMAIL: CBJERRE@SDU.DK

JACOB KNAGE RASMUSSEN

PH.D.-STIPENDIAT OG MUSEUMSINSPEKTØR

DANMARKS FORSORGSMUSEUM OG INSTITUT FOR HISTORIE, SDU

EMAIL: JACOB@SVENDBORGMUSEUM.DK

STINE GRØNBÆK JENSEN

PH.D.-STIPENDIAT

DANMARKS FORSORGSMUSEUM OG INSTITUT FOR HISTORIE, SDU

EMAIL: SGJ@SVENDBORGMUSEUM.DK

---

42 Se bl.a. de to oral-history projekter, *Bringing Them Home Oral History Project* og *Forgotten Australians and Former Child Migrants Oral History Project*.

43 <http://www.findandconnect.gov.au/> (05-08-2016).

LITTERATUR

Utrykte kilder:

Sag 189/1943, Børneværn, journalsager 114-574, ca. 1930-1970, Silkeborg Arkiv.

Interview med "Peer" d. 4. maj 2016 udført af Jacob Knage Rasmussen.

Deltagerobservation af møde i Tabuka, Aarhus, d. 22. maj 2016 udført af Jacob Knage Rasmussen,

Trykte kilder:

Alexander, Kristine. "Can the Girl Guide Speak?: The Perils and Pleasures of Looking for Children's

Voices in Archival Research", *Jeunesse: Young People, Texts, Cultures* 4, (1), 2012, 132-145.

Betænkning afgivet af Udvalget til Revision af Børneloven, J.H. Schultz, 1911.

Betænkning fra Udvalget til Revision af Børneloven og Plejebørnsloven, 1920.

Bjerre, Cecilie. "Drevet af kærlighed. Kvinder i børneforsorgen i Danmark i starten af 1900-tallet", i *Venus, Lucie og Margrethe. Kvindehistorier i kultur, religion og politik*, red. af Lone Kølle Martinsen og Sissel Bjerrum Fossat. Syddansk Universitetsforlag (under udgivelse).

Brickell, Chris. "On the Case of Youth: Case Files, Case Studies, and the Social Construction of Adolescence", *The Journal of the History of Childhood and Youth* 6, nr. 1 (2013), 50-80.

Bryderup, Inge. *Børnelove og socialpædagogik gennem hundrede år*. Klim, 2005.

Ferguson, Harry. "Performing child protection: home visiting, movement and the struggle to reach the abused child." *Child & Family Social Work* 14, nr. 4 (2009), 471-480.

Foucault, Michel. *Overvågning og straf: fængslets fødsel*. Det lille forlag, 2002.

Goddard, Jim, Julia Feast & Derek Kirton. "A Childhood on Paper: Accessing Care Records under the Data Protection Act 1998". *Adoption & Fostering* 29, nr. 3 (okt. 2005), 82-84.

Gordon, Linda. *Heroes of Their Own Lives. The Politics and History of Family Violence, Boston, 1880-1960*. Viking, 1988.

Hansen, Per H. (red). *Historiefagets teoretiske udfordring*. Syddansk Universitetsforlag, 2004.

Hansen Nielsen, Leif & Annette Østergaard Schultz. "Social- og sundhedsvæsenet". I *Efter be- myndigelse. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1920-1970.*, red. af Jørgen Mikkelsen & Erik Nørr, Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, 2008, 379-418.

Henriques, Arthur, Oluf J. Skjerbæk & H.F. Øllgaard. *Børneloven, Lov Nr. 72 af 14. April 1905 om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer m.m.* VPios Boghandel, 1918.

Horrocks, Christine & Jim Goddard. "Adults Who Grew up in Care: Constructing the Self and Accessing Care Files". *Child & Family Social Work* 11, nr. 3 (aug. 2006), 264-72.

Horsten, Holger. *Børne- og ungdomsforsorgen i Danmark*. 7. udg. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1969.

Jacobsen, Anette Faye. *Kontrol og demokrati. Træk af dansk børneforsorgs historie 1933-58*. Upubliceret speciale, 1998.

Jensen, Åse & Johanna Sköld. "Truth-Seeking in Oral Testimonies and Archives." I *Apologies and the Legacy of Abuse of Children in 'Care'*. *International Perspectives*, red. af Johanna Sköld & Shurlee Swain, Palgrave studies in the history of childhood. Palgrave Macmillan, 2015, 159-71.

Kertesz, Margaret. "A Backpack of Identity – final report". Find & Connect, History & Information about Australian orphanages, children's homes & other institutions, januar 2012.

Kirkebæk, Birgit. *Letfærdig og løstagtig – kvindeanstalten Sprogø 1923-1961*. SocPol, 2004.

Kirton, Derek, Erica Peltier & Elisabeth Webb. "After All These Years: Accessing Care Records". *Adoption* 25, nr. 4 (2001), 39-49.

Koven, Seth. *Slumming – Sexual and Social Politics in Victorian London*. Princeton University Press, 2004.

Lützen, Karin. *Byen tæmmes, kernefamilie, sociale reformer og velgørenhed i 1800-tallets København*. Hans Reitzel, 1998.

Løkke, Anne. "Børnereddere. Den private filantropi og behandlinger af kriminelle og forsømte børn i Danmark omkring år 1900". *Historisk Tidsskrift* 6 (1991), 92-132.

Løkke, Anne. *Vildfarende børn, om forsømte og kriminelle børn mellem filantropi og stat 1880-1920*. SocPol, 1990.

- Murphy, John. "Memory, Identity and Public Narrative: Composing a Life-Story after Leaving Institutional Care, Victoria, 1945-83 (Report)". *Cultural and Social History* 7, nr. 3 (2010), 297-314.
- Murray, Suellen. *Supporting Adult Care-Leavers: International Good Practice*. Polity Press, 2015.
- Musgrove, Nell. "The Role and Importance of History". I *Apologies and the Legacy of Abuse of Children in 'Care'*. *International Perspectives*, red. af Johanna Sköld & Shurlee Swain, Palgrave studies in the history of childhood. Palgrave Macmillan, 2015, 147-58.
- Møllerhøj, Jette. "Encountering hysteria: doctors' and patients' perspectives on hysteria in Denmark, 1875-1918". *History of Psychiatry*, nr. 20 (2009), 163-83.
- Petersen, Klaus. "Børnesagen. Dansk familiepolitik". I *Velfærdsstatens historie. Mellem skøn og ret. Bind II. Perioden 1898-1933*, red. af Jørn Henrik Petersen, Klaus Petersen & Niels Finn Christiansen, Syddansk Universitetsforlag, 2011, 643-788.
- Plummer, Kenneth. *Intimate Citizenship, Private Decisions and Public Dialogues*. University of Washington Press, 2003.
- Pugh, Gillian. "Unlocking the Past: The Experience of Gaining Access to Barnado's Records". *Adoption* 23, nr. 2 (1999), 7-18.
- Rimmen Nielsen, Hanne. "Socialpolitiske karrierer. Kvindelige pionerer i socialt og kommunalpolitisk arbejde 1888-1933". *Arbejderhistorie*, nr. 4 (1996), 93-107.
- Rytter, Maja. "Børn med historie". I *Årbog for Svendborg & Omegns Museum*, Svendborg, 2003, 38-50.
- Scott, Joan W. "Heroes of Their Own Lives: The Politics and History of Family Violence (Book Review)". *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 4, nr. 15 (1990), 848-52.
- Scott, Joan W. "The Evidence of Experience". *Critical Inquiry* 4, nr. 17 (1991), 773-97.
- Swain, Shurlee & Nell Musgrove. "We are the Stories We Tell about Ourselves: Child Welfare Records and the Construction of Identity among Australians who, as Children, Experienced Out-of-Home 'Care'". *Archives and Manuscripts* 40, nr. 1 (2012), 4-14.
- Vaczy Krag, Jesper, Stine Grønbæk Jensen, Jacob Knage Rasmussen & Klaus Petersen. *Anbragt i historien. Et socialhistorisk projekt om anbragte og indlagte i perioden 1945-1980*. Socialstyrelsen, 2015.
- Vammen, Tinne. "Ambiguous Performances: Women in Copenhagen Philanthropy, c. 1849-1915". I *Charitable Women - Philanthropic Welfare 1780-1930*, red. af Tinne Vammen & Birgitta Jordansson, Odense University Press, 1998, 91-136.
- Vehkalahti, Kaisa. "Dusting the Archives of Childhood: Child Welfare Records as Historical Sources". *History of Education* 45, nr. 4 (2016), 430-45.
- Warring, Anette. "Erindring og historiebrug. Introduktion til et forskningsfelt". *Temp*, nr. 2 (2011), 6-35.
- Wilson, Jacqueline & Frank Golding. "Contested Memories: Caring about the Past - or Past Caring?". I *Apologies and the Legacy of Abuse of Children in 'Care'*. *International Perspectives*, Palgrave studies in the history of childhood, Palgrave Macmillan, 2015, 27-41.
- Winter, Karen & Olivia Cohen. "Identity Issues for Looked after Children with No Knowledge of Their Origins: Implications for Research and Practice". *Adoption & Fostering* 29, nr. 2 (2005), 44-52.

Hjemmesider og links

https://www.anbragtihistorien.dk/images/vejledning_i_at_finde_din_sag.pdf (05-08-2016).

<http://www.findandconnect.gov.au/> (05-08-2016).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=183862> (21-03-2017).

ABSTRACT

Cecilie Bjerre, Jacob Knage Rasmussen & Stine Grønbæk Jensen: The potentials of the case record. Constructions and negotiations of case records within the child welfare services in Denmark

The Danish welfare state has been, and indeed still is, a major collector of information about its citizens; this is especially the case in the field of out-of-home care. Since the implementation of the *Children's Welfare Act (Børneloven)* in 1905, the authorities have gathered information about precarious families, primarily from the working class. Whenever a child has been removed from home, a case record has been constructed, and these files are characterized by being constructed around the individual in order to "keep track" of him/her: the child's history, gender, age, social background and behaviour. The case record, however, is not a neutral document, but it is constructed by the professionals in the child welfare services and informed by their morals and judgments. As we argue in the article, a case record has a formative function and contributes to the construction and continuance of specific social categories. We explore which issues are at stake when a care leaver encounters his own story as it is represented in his records. We discuss the risks and potentials of this encounter and negotiation between memory and the schematic and bureaucratic documents from the authorities – whether it be for the social historian or the care leaver him/herself.